

Голас Радзімы

№ 8 (1838)
23 лютага 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

НЕЧАРГОВЫ
ПЛЕНУМ
ЦЭНТРАЛЬНАГА
КАМІТЭТА КПСС
АДНАГАЛОСНА
ВЫБРАУ
К. У. ЧАРНЕНКУ
ГЕНЕРАЛЬНЫМ
САКРАТАРОМ
ЦК КПСС

[Матэрыялы
аб Пленуме
ЦК КПСС
чытайце
на стар. 2]

З СССР ЗВЯЗАНЫ
НАДЗЕІ НА МІРНУЮ
БУДУЧЫНІЮ

[«Ваша краіна —
прыма!»]
стар. 4

У ЭКСПАЗІЦЫІ
АДЛЮСТРАВАНА
ЖЫЦЦЭ РЭСПУБЛІКІ

[«На зямлі
старажытнай
Элады»]
стар. 6

Ва ўніверсітэтах і інстытутах Беларусі разам з савецкімі студэнтамі сёння вучыцца моладзь многіх краін свету. Сірыец Зейн ХАДРА (на здымку злева) нядаўна скончыў Мінскі медыцынскі інстытут і зараз навунаецца ў аспірантуры. Тэарэтычныя веды малады ўрач падмацоўвае практыкай у лячэбных клініках беларускай стацыі.

[Пра вучобу замежных грамадзян у савецкіх вышэйшых навучальных установах расказваецца на 4-й стар.].

ГЛЫБОКІ СМУТАК ПЛАНЕТЫ

Глыбокі смутак і жалобу ў савецкіх людзей, прагрэсіўных сіл усяго свету выклікала заўчасная смерць кіраўніка Савецкай дзяржавы, выдатнага дзеяча міжнароднага рабочага руху Юрыя Уладзіміравіча Андропова. Замежныя дзяржаўныя і грамадскія дзеячы, палітычныя арганізацыі, друк адзначаюць яго вялікія заслугі ў забеспячэнні мірных умоў стваральнай працы савецкіх людзей, у барацьбе за разрадку напружанасці, за поўную ліквідацыю пагрозы вайны.

У дні ўсенароднага смутку дзяржаўныя і палітычныя дзеячы замежных краін даслалі свае спачуванні ЦК КПСС і ўсяму савецкаму народу з выпадку смерці Ю. У. Андропова. Памяць выдатнага кіраўніка Савецкай дзяржавы і міжнароднага рабочага руху ўшанавалі ў многіх краінах свету.

Надзвычайнае пасяджэнне **Палітбюро ЦК БКП** у сувязі са смерцю Ю. У. Андропова адбылося ў Сафіі. На Палітбюро адзначаўся вялікі ўклад савецкага кіраўніка ва ўмацаванне сацыялістычнай садружнасці, брацкай дружбы паміж КПСС і БКП, СССР і НРБ.

Памяць Ю. У. Андропова была ўшанавана на пасяджэнні **Палітбюро ЦК ПАРП**. У апублікаваным у Варшаве паведамленні падкрэсліваецца, што Палітбюро адзначыла выдатныя заслугі Ю. У. Андропова перад камуністычным рухам, яго велізарны намаганні па развіццё мірнага супрацоўніцтва паміж народамі і ўмацаванню міжнароднай бяспекі.

Смерць Генеральнага сакратара ЦК КПСС, Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Ю. У. Андропова — гэта вялікая страта як для Савецкага Саюза, так і для міжнароднага палітычнага жыцця ў цэлым, адзначыў федэральны канцлер Аўстрыі **Ф. Зінавац**.

11, 12, 13, 14 лютага масківы, усе савецкія людзі развіталіся з Ю. У. Андропавым.

Ададць даніну павагі кіраўніку вялікай дзяржавы прыбылі дэлегацыі з усіх сацыялістычных краін, шэрагу краін, што сталі на шлях развіцця, і капіталістычных краін — **ЗША**, якую ўзначальваў віцэ-прэзідэнт Дж. Буш, Вялікабрытаніі на чале з прэм'ер-міністрам М. Тэтчэр, Індыі, на чале з прэм'ер-міністрам І. Гандзі і іншых.

14 лютага адбылося пахаванне Ю. У. Андропова.

У жалобным маўчанні за труной з цэлам нябожчыка прайшлі ад Калоннай залы Дома саюзаў да Краснай плошчы кіраўнікі Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, члены камісіі па арганізацыі пахавання, родныя і блізкія нябожчыка, кіраўнікі міністэрстваў і ведамстваў, адказныя работнікі ЦК КПСС, МГК КПСС і выканкома Массавета, прадстаўнікі грамадскасці.

Адбыўся жалобны мітынг. Яго адкрыў Генеральны сакратар ЦК КПСС К. У. Чарненка.

У 12 гадзін 45 мінут труна з цэлам нябожчыка апускаецца ў магілу.

Краіна Саветаў замерла ў жалобным смутку: на пяць мінут спынілася работа прадпрыемстваў і арганізацый. На фабрыках і заводах, на чыгунках, суднах марскога і рачнога флоту быў дадзены гудкамі трохмінутны салют.

Затым перад Маўзалеем у чоткім строі прайшлі часці войск Маскоўскага гарнізона. Яны аддалі апошняе воінскае ўшанаванне Ю. У. Андропаву — кіраўніку Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, Старшыні Савета абароны СССР.

На маляўнічым беразе Дняпра адкрыўся новы санаторый-прафілакторый Аршанскага ордэна Леніна льнокамбіната. У гэтай здраўніцы адначасова могуць адпачыць і падлячыцца дзвесце чалавек. Да іх паслуг — добра абсталяваныя лячэбна-дыягнастычныя кабінеты, водагразелячэбніца, утульныя нумары, холы, дзе ўстаноўлены тэлевізары. Маецца пракат-

ная база спортінвентару. Пуцёўкі рабочым будзе аплываць прафсаюз.

НА ЗДЫМКАХ: санаторый-прафілакторый камбіната; на лыжнай прагульцы.

Фота А. ТАЛОЧКІ.

НОВАЯ ФОРМА АРГАНІЗАЦЫІ ПРАЦЫ

РАЗЛІК ПА КАНЧАТКОВЫХ ВЫНІКАХ

Калектыўныя метады працы — не навіна на савецкіх будаўнічых пляцоўках і ў цэхах заводаў. Рабочыя брыгады пачалі стварацца ў СССР яшчэ ў 30-я гады — гады першых пяцігодак. Але да апошняга часу ў гэтых калек-

ІНІЦЫЯТЫВА сыходзіла «знізу». У 1970 годзе брыгада маскоўскага рабочага Мікалая Злобіна заключыла са сваім будаўнічым упраўленнем дагавор (падрад) на поўную пабудову жыллага дома — «пад ключ». Гэта значыць, усе фінансавыя рэсурсы аддалі рабочым і сказалі: вы — гаспадары, будуйце. Што з'эканоміце — палова ваша, што перарасходзеце — з вашай кішэнні.

Работа ў новых умовах аказалася выключна эфектыўнай. Брыгада Злобіна амаль удвая скараціла тэрміны будаўніцтва дамоў, дала вялікую фінансавую эканомію. Адпаведна ўзрасла і зарплата рабочых.

Так у СССР нарадзілася новая форма арганізацыі працы — брыгадыны ці калектыўныя подрад. Цяпер яна шырока распаўсюджана ў савецкай эканоміцы. Сёння ўжо каля 60 працэнтаў рабочых прамысловасці аб'яднаны ў такія брыгады. Калектыўны подрад пашыраецца ў будаўніцтве, транспарце, сельскай гаспадарцы.

Сутнасць яго заключаецца ў тым, што адміністрацыя даручае брыгадзе выканаць пэўны закончаны аб'ём работ (будаўніцтва аб'екта, выпуск канкрэтнай прадукцыі). Гарантуецца сумарная аплата за канчатковы вынік — поўнае выкананне задання, а таксама прэміяльныя за дасягненне лепшых паказчыкаў: скарачэнне тэрмінаў работ, эканомію рэсурсаў і г. д. Выгадна? Безумоўна. І ў першую чаргу самім рабочым.

НЕКАЛЬКІ слоў пра тое, як ствараюцца брыгады. Перш напярш вярта падкрэсліць, што справа гэта абсалютна добраахвотная. Рабочыя самі вырашаюць аб'ядноўвацца ім у гаспадарчаразліковую брыгаду ці не. Загад жа дырэктара толькі замацоўвае іх стварэнне і вызначае вытворчыя абавязкі. Тое самае і з брыгадзірам. Ён можа быць прызначаны адміністрацыяй толькі са-

згоды калектыву. Вышэйшы орган брыгады — яе савет, які выбіраецца на рабочым сходзе адкрытым галасаваннем. Такім жа дэмакратычным шляхам вырашаюцца і многія іншыя пытанні.

З адной падобнай брыгадай мне давялося пазнаёміцца на Мінскім станкабудаўнічым заводзе імя Кірава. Узначальвае яе 32-гадовы Аляксандр Дашневіч.

— Раней як было, — гаворыць рабочы, — кожны адказваў за сябе. План у кожнага быў свой, індывідуальны — штодзённае заданне. Пра месячныя, кварталныя, гадавыя планы асабліва не думалі — гэта, маўляў, клопат планавікоў, эканамістаў. І прычына тут не ў нізкай свядомасці. Да такой псіхалогіі прывучала сама спецыфіка так званай індывідуальна-здзельнай аплаты працы. Цяпер у нас агульнабрыгадны план. Кожны ведае на квартал уперад, з разб'юкай па месяцах, чаго і колькі калектыву трэба зрабіць. І кожны зацікаўлены ў тым, каб вынікі работы брыгады былі як мага лепшыя.

— Вось, напрыклад, наладчык, — працягвае Аляксандр Дашневіч. — Матэрыяльная зацікаўленасць ў тым, выканае брыгада план ці не, ён раней не бачыў. Наладзіць станок за трыццаць мінут ці за дзве гадзіны — гэта часта залежала ад асабістых узаемаадносін наладчыка і станочніка. Сёння наладчыкі ў брыгадзе не даюць прастойваць ні аднаму станку. Больш таго, пры неабходнасці (скажам, захварэў хехта) самі становяцца да станка. Нельга сказаць, што не было раней у брыгадзе ўзаемавыручкі, але такога масавага характару яна не насіла. Не па прымуся, а зыходзячы з уласных інтарэсаў, людзі навучаюцца сумежным прафесіям, дапамагаюць таварышам.

За першыя шэсць месяцаў зарплата членаў брыгады А. Дашневіча павялічылася на 25 рублёў. Прадукцый-

тывах дзейнічалі індывідуальна-здзельныя нормы ўліку і аплаты працы. Цяпер многія брыгады сталі працаваць па адзінаму подрад з аплатай працы па канчатковых выніках. Такія калектывы ў Савецкім Саюзе называюцца гаспадарчаразліковымі.

насць працы за гэты час узрасла на 10 працэнтаў. Сёння рабочыя атрымліваюць у сярэднім 300—350 рублёў за месяц.

Праўда, грошы гэтыя ідуць спачатку, як кажуць, у «агульны кацёл» — зарплата налічваецца ўсёй брыгадзе, а не асобнаму рабочаму. А ўжо савет брыгады вырашае потым, хто і колькі зарабіў? Якім чынам? Па-першае, улічваецца тарыфная стаўка кожнага рабочага (яна залежыць ад кваліфікацыйнага разраду) і адпрацаваны ім час. Па-другое, уведзены так званы каэфіцыент працоўнага ўдзелу (КПУ), з дапамогай якога высвятляецца рэальны ўклад кожнага члена брыгады ў «агульны кацёл». Вось адзін з варыянтаў КПУ: зарплата рабочага плюс прэміяльныя прыраўноўваюцца да адзінкі. А далей слова бярэ савет брыгады. Ён мае права знізіць каэфіцыент, калі рабочы, скажам, выпушціў брак, спазніўся на працу ці парушыў тэхніку бяспекі. І наадварот, можа павысіць КПУ за высокую якасць работы, навучанне прафесіі маладзейшых членаў брыгады і г. д. Згадзіцеся, справядліва.

ШТО дае ўкараненне брыгаднай формы арганізацыі працы? Адказваючы на гэтае пытанне, эканамісты акцэнтуюць увагу на трох ключавых момантах. Першае: у подрадных калектывах у параўнанні са звычайнымі прадукцыйнасць працы ўзрастае на 25—30 працэнтаў. Другое: гаспадарчаразліковыя брыгады даюць значную эканомію матэрыяльных і працоўных рэсурсаў, што мае сёння вялікае значэнне. І трэцяе: брыгадная форма арганізацыі працы істотна спрыяе ўмацаванню працоўнай дысцыпліны. А ў выніку ўсяго гэтага расце заробатная плата. Таму, думаецца, што ў новай сістэме гаспадарання, якую вынайшлі самі рабочыя, вялікая будучыня.

Ігар ГЕРМЯНЧУК.

КОМПЛЕКС АПАРАТУРЫ ДЛЯ ДАСЛЕДАВАННЯ СЭРЦА

Ва Усесаюзным навуковым цэнтры хірургіі Акадэміі медыцынскіх навук СССР распрацаваны комплекс апаратуры і метадыка даследавання кардырэспіраторнай сістэмы ў час выканання дзіраваных фізічных і медыкаментозных нагрузкаў.

Да нядаўняга часу ацэнка сардэчна-сасудзістай сістэмы праводзілася ў асноўным па двух паказчыках — частаты сардэчных скарачэнняў і артэрыяльнаму ціску. А ацаніць сапраўдны стан кровазвароту і дыхання магчыма толькі ў выніку комплекснага даследавання з улікам механізмаў, якія рэгулююць сардэчны выкід, і адначасовага даследавання спажывання кіслароду.

З гэтай мэтай робіцца катэтарызацыя правых і левых аддзелаў сэрца з дапамогай сумешчаных катэтрных датчыкаў ціску і хуткасці кроватоку. Адначасова рэгіструецца электракардыяграма, фо-

таграма, апексіяграма і рэкардыяграма. Даследаванні выконваюцца ў некалькі этапаў з абавязковым праграмным кіраваннем і разлікам на ЭВМ. Такі падыход да ацэнкі прадукцыйнасці сэрца дазваляе ацаніць індывідуальна кожны механізм, які ўдзельнічае ў рэгуляцыі сардэчнага выкіду.

Даследаванні кровазвароту праводзяцца на трох этапах хірургічнага лячэння хворых. Першапачаткова даследаванні робяцца за 10 дзён да аперацыі для высвятлення ўсіх магчымых прычын развіцця вострай недастатковасці кровазвароту, якія могуць быць у час аперацыі. Калі прадукцыйнасць сэрца занадта нізкая, то такім хворым не робіцца аперацыя, а праводзіцца неабходная медыкаментознае тэрапія. Другі этап — даследаванні ў час аперацыі, накіраваныя ў асноўным на дыягностыку вынікаў карэкцый паталогіі і выяўленне

прыкмет вострай сардэчнай недастатковасці. Трэці этап — рэкамендацыйны. Ён ацэньвае гемадынаміку пасля аперацыі і носіць прагнастычны характар з мэтай расшырэння рэжыму ў пасляоперацыйным перыядзе.

Такі падыход да ацэнкі прадукцыйнасці сэрца і кровазвароту ў цэлым дазволіў значна знізіць працэнт ускладненняў. Гэта тлумачыцца тым, што ўсе хворыя з нізкай прадукцыйнасцю сэрца і іншымі паталогіямі, выяўленымі ў час выканання дзіраваных нагрузкаў, дадаткова лячыліся не толькі з прымяненнем спецыяльнай бялковай дыеты, але і абавязковым выкарыстаннем тых прэпаратаў, якія дзейнічаюць на найбольш слабае звяно ў рэгуляцыі сардэчнага выкіду.

Валерыі САНДРЫКАУ,
доктар медыцынскіх навук,
прафесар Усесаюзнага
навуковага цэнтры хірургіі АМН СССР.

ИТАЛЬЯНЕЦ ДЖАНІ ЛОЛІ ПАВЁЗ З САБОЙ САВЕЦКІ ФЛАГ

ВАША КРАІНА — ПРЫМА!

МІНСК НАВЕДАУ ПРЭЗІДЭНТ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ АСАЦЫЯЦЫІ СТУДЭНТАУ-МЕДЫКАУ ІТАЛІ ДЖАНІ ЛОЛІ. ЁН ЗНАХОДЗІУСЯ У НАШАЙ КРАІНЕ ПА ЗАПРАШЭННЮ КАМІТЭТА МАЛАДЗЕЖНЫХ АРГАНІЗАЦЫЙ ССРС. З ІМ СУСТРАКАУСЯ ЖУРНАЛІСТ УЛАДЗІМІР МЯЛЕШКА.

Першае, што зробіў Джані Лолі, калі прыехаў у Савецкі Саюз, купіў сабе прыгожую шапку-вушанку.

— Так раіў мне зрабіць мой бацька, — усміхаючыся, казаў юнак. — Ён папярэджаў мяне, што зіма ў Расіі халодная.

Пра гэта бацька Джані ведаў не з чужых слоў, не з кніжак — з уласнага вопыту.

— У гады другой сусветнай вайны, — раскаваў Джані Лолі, — ён быў тут разам з іншымі італьянцамі, якіх дучэ паслаў у Расію на дапамогу салдатам фюрэра.

Сін'еру Лолі пашчасціла: на самым пачатку ён трапіў у палон і застаўся жывым.

— З таго часу бацька памятае, што ў Расіі халодныя зімы.

— Няўжо толькі гэта ён вам раскаваў? — не стрываўся я.

— Ну, што вы, — усмінуўся мой суб'яднік. — Запомніў ён і многае іншае. А самае галоўнае — вашых людзей. Іх суровую рашучасць у змаганні з ворагам. Гуманныя адносіны да праціўніка, які пераможаны.

Бацька раскаваў, як савецкія людзі дзяліліся з ваеннапалоннымі кавалкам хлеба. «Сынок, — гаварыў ён мне, — толькі дзякуючы гэтаму, я застаўся жывым. Рускія — незвычайныя людзі, ты ў гэтым пераканаешся сам».

— Ну, і як, тое, што вы ўбачылі ў нашай краіне, адпавядае чутаму?

— Не зусім, — расмяяўся Джані. — Скажам, зіма не апраўдала сябе. Тут надвор'е амаль такое ж, як і ў нас, у Італіі. Праўда, мае новыя сябры казалі, што селетняя зіма ў вас не тыповая. Калі ж гаварыць сур'ёзна, то вельмі многае, што я тут убачыў, было нечаканым. Я, напрыклад, быў прыемна здзіўлены вашымі інстытутамі, універсітэтамі, сучасным абсталяваннем лабараторый, умовам, што створаны для заняткаў і адпачынку студэнтаў.

У Мінску Лолі пабываў у медыцынскім інстытуце, пазнаёміўся з цэнтрам рэабілітацыі, гутарыў з выкладчыкамі, вядучымі спецыялістамі-медыкамі.

Прыемны сюрпрыз чакаў яго на кафедры нармальнай анатоміі. Нас сустрэў сярэдніх год чалавек, барадаты, з хуткім позіркам шэрых вачэй і пачаў размову... па-англійску. Гэта быў загадчык кафедры прафесар Пётр Лабко.

Перш за ўсё ён павёў гасця ў музей — лабараторыю, усе экспанаты якога (а дакладней сказаць, наглядныя дапаможнікі) падрыхтаваныя рукамі саміх студэнтаў.

Размова прафесара з гасцем захапіла абодвух. Развіталіся яны вельмі сардэчна.

Агледзелі і іншыя лабараторыі, а калі трапілі на кафедру рускай мовы, то першае пытанне, якое гасць задаў, было: «Як у вас можна вывучыць рускую мову?»

— Практычна ўсе замежныя студэнты, якія займаюцца ў інстытуце, — адказаў лабарант, — праходзяць праз нашу кафедру. Яны вучацца пяць гадоў. Цяпер у нас каля 300 студэнтаў з 47 краін. Руская мова, натуральна, патрэбна ім у пер-

шую чаргу для навучання асноўнай спецыяльнасці. У той жа час яны знаёмяцца з гісторыяй, культурай, бытам нашай краіны.

Дарэчы, аднаго з 300 замежных студэнтаў, якія займаюцца ў Мінскім медыцынскім інстытуце, Джані Лолі выпадкова сустрэў на кафедры нармальнай фізіялогіі.

Англічанін Эндру Фітан займаецца тут з верасня мінулага года. Яму вельмі падабаецца. Даведаўшыся, што яго суб'яднік з Італіі, Эндру раптам сказаў:

— А ў мяне сястра ў Італіі.

— Вучыцца?

— Не, выкладае англійскую мову ў школе ў Катаніі.

— Прыемны сюрпрыз, — успамінаў потым пра гэту сустрэчу Лолі. — Шкада, што тут няма нікога з Італіі. Але ў будучыні, магчыма, і нашы студэнты прыедуць займацца ў Мінск...

Будучыня. У юнацтвае чалавек часцей за ўсё думае пра яе, задае сабе і іншым пытанне: «А што ж далей?» І адказ залежыць ад многіх абставін. Але ўсе нашы планы, спадзяванні, надзеі могуць здзейсніцца толькі пры адной абавязковай умове — калі будзе на зямлі мір. На жаль, міжнародная абстаноўка пагаршаецца з кожным днём.

Не абышоў гэта пытанне ў нашай гутарцы і Джані Лолі.

— Зараз амерыканцы размяшчаюць свае крылатыя ракеты на Сіцыліі. Гэта выклікала шырокі рух пратэсту ў краіне. Людзі выступаюць супраць ракет. За гэта змагюцца члены нацыянальнай асацыяцыі студэнтаў — медыкаў Італіі.

Чым бліжэй ракетная пагроза, тым шырэй становіцца ў Італіі рух прыхільнікаў міру. За апошнія тыдні буйныя маніфестацыі адбыліся каля амерыканскай базы Сіганела, дзе захоўваюцца кампаненты крылатых ракет. Італьянская грамадскасць не хоча, каб іх краіна стала ядзернай заложніцай, не жадае жыць пад прыцэлам ядзернай «лупары».

Мільёны людзей на радзіме Джані Лолі патрабуюць сёння спыніць небяспечны ход падзей, прыслухацца да заклікаў Савецкага Саюза зрабіць усё, каб захаваць мір для цяперашніх і будучых пакаленняў.

— Разумею, я не камуніст, — гаварыў Джані. — Я належу да партыі хрысціян-дэмакратаў. Але я многае тут зразумеў. Людзі ў Беларусі вельмі пакуталі ў час апошняй вайны. Пазнаёміўшыся з экспанатамі музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, я ўявіў сабе падзеі тых далёкіх дзён, гера-

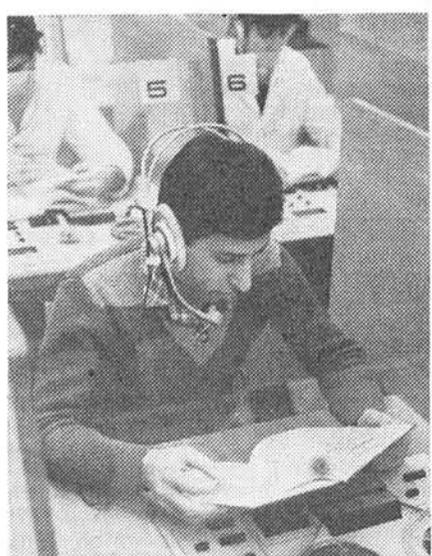
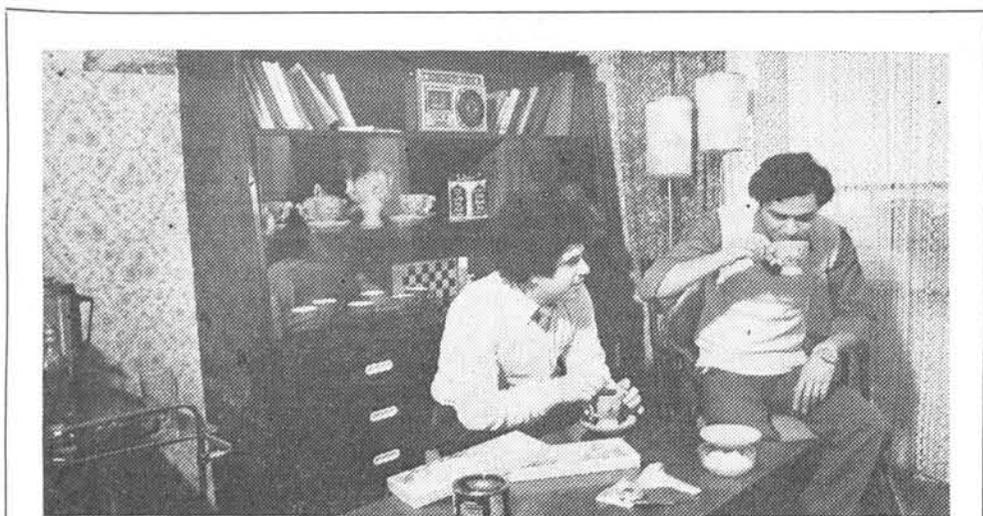
ізм і мужнасць вашых людзей у барацьбе супраць акупантаў. Я бачыў у Хатыні дарослых і дзяцей з розных куткоў краіны. Яны ўшаноўваюць памяць сваіх продкаў, якія аддалі жыццё ў змаганні за мірны сённяшні дзень. Савецкія людзі ведаюць цану міру і многае робяць, каб захаваць яго. Так я лічыў і раней, да гэтай паездкі. Цяпер пераканаўся канчаткова.

— Значыць, тое, што раскаваў ваш бацька пра савецкіх людзей, ваша ўяўленне аб іх спраўдзіліся? — запытаў я.

— О, так, — адказаў малады італьянец. — Абсалютна. Савецкія людзі незвычайныя. Ваша краіна — прыма! І калі я вярнуся дадому, буду рабіць усё магчымае, каб спрыяць паляпшэнню ўзаемаўважання паміж нашымі народамі.

...Да поезда, якім Джані Лолі ад'язджаў з Мінска, заставалася некалькі гадзін. І раптам ён прапанаваў:

— Давайце заедзем у магазін. Я хачу ўзяць з сабой ваш флаг. Разумею, для многіх у Італіі з Савецкай краінай звязаны надзеі на мірную будучыню. І на бліжэйшай маніфестацыі ў нашым горадзе яны ўбачаць сярод лозунгаў і транспарантаў чырвоны флаг з сярпом і молатам.

Аўтарытэт савецкага дыплама вялікі. Інжынеры, аграномы, урачы, юрысты і іншыя спецыялісты, што атрымалі адукацыю ў ССРС, сёння працуюць ва ўсіх кутках нашай планеты. Маладыя людзі, якіх вы бачыце на гэтых здымках, — грамадзяне Сірыі. Яны студэнты, аспіранты і стажоры Мінскага медыцынскага інстытута. Незалежна ад

колера скуры, палітычных поглядаў, веравызнання, кожнаму з іх тут створаны выдатныя ўмовы для вучобы. НА ЗДЫМКАХ: у інтэрнаце пасля заняткаў; аспірант Зейн ХАДРА праводзіць лабараторныя доспеды; студэнт Самі ШАДУД у лінгафонным кабінэце вывучае рускую мову.

Фота М. ЖЫЛІНСКАГА.

У ВАНКУВЕРЫ
ПОМНЯЦЬ...

Савецкія людзі, прагрэсіўная грамадскасць свету адзначылі 80-годдзе з дня нараджэння выдатнага савецкага лётчыка Валерыя Чкалава, подзвігі якога не толькі ўвайшлі ў гісторыю слаўных перамог нашага народа, але і з'яўляюцца найвялікшымі авіяцыйнымі дасягненнямі стагоддзя. У ліпені 1936 года экіпаж, які ўзначальваў В. Чкалаў, ажыццявіў беспрыкладны 56-гадзінны палёт па маршруту Масква—Паўночны Ледавіты акіяны—Петрапаўлаўск-на-Камчатцы. Потым быў палёт цераз Паўночны полюс. Злучаныя Штаты Амерыкі захоплена віталі савецкіх «пакарыцеляў прасторы». Імя Чкалава стала вядома ўсяму свету.

У дні святкавання юбілею легендарнага авіятара ў Савецкім Саюзе знаходзілася дэлегацыя амерыканскага горада Ванкувера — члены грамадскага «Чкалаўскага камітэта».

Ванкувер — невялікі горад на паўночным захадзе Злучаных Штатаў. Менавіта тут дажджлівай раніцай 20 ліпеня 1937 года прыземліўся АНТ-25, пілатуемы Чкалавым, Беляковым і Байдуковым.

У натоўпе ванкуверцаў, што сабраліся тады каля чкалаўскага самалёта, быў і Алан Коўл, які сядзеў на бацькавых плячах, цяпер бізнесмен, адзін з пачынальнікаў і кіраўнікаў «Чкалаўскага камітэта».

— Праца наша пачалася з падрыхтоўкі да адкрыцця манумента ў гонар савецкіх лётчыкаў, — раскавае Алан Коўл. — У камітэт увайшлі інжынеры, авіятары, журналісты, бізнесмены, рабочыя. Яны распрацавалі праект і пабудавалі помнік, арганізавалі збор неабходных сродкаў. Ахвяраванні былі, вядома, розныя, хто колькі мог. Адкрылі манумент 20 ліпеня 1975 года. Мы былі шчаслівыя, што ў тую дзень у нас сацілі легендарныя савецкія пілоты Георгій Байдукоў і Аляксандр Белякоў, а таксама сын камандзіра АНТ-25 Ігар Чкалаў.

Шчыра кажучы, дадае Коўл, пасля адкрыцця помніка, размешчанага, дарэчы, каля ажыўленай аўтастрады, якая вядзе з Поўдню на Поўнач, на Аляску, мы палчылі сваю місію скончанай. Аднак пасля сустрэч з савецкімі гасцамі вырашылі, што камітэт нельга распускаяць. Узяліся за пераклад кнігі Байдукова «Чкалаў». У Ванкуверы сталі традыцыйнымі «Чкалаўскія дні», адну з вуліц горада назвалі ў гонар Валерыя Чкалава, разбілі парк яго імя, стварылі музей, падпісалі пагадненне аб супрацоўніцтве з Саюзам савецкіх таварыстваў дружбы і культурных сувязей з за-рубежнымі краінамі...

Другі заснавальнік камітэта — Рычард Боўн, ветэран другой сусветнай вайны, некалі хадзіў з шапкай на кругу, збіраючы сродкі на манумент.

— Чкалаў — не толькі ваш герой, — пераканаўча гаворыць Рычард Боўн. — Ён і наш герой.

— Дзік мае рацыю, — гаворыць ветэран камітэта Рычард Осбарн, пенсіянер, які ў студэнцкія гады сустрэў АНТ-25 у Ванкуверы. — Мне тады вельмі хацелася хоць адным вокам глянуць на рускіх пілотаў. Яны здаваліся ўсім амерыканцам нейкімі экзатычнымі людзьмі. Мы ўбачылі стомленых, але надзіва сімпатычных хлопцаў.

Малады ванкуверскі настаўнік Джэс Фрост, які даволі добра валодае рускай мовай, выказаў такую думку:

— Нам, у Ванкуверы, проста шанцавала. Мы ведаем рускі народ лепш, бадай, за іншых амерыканцаў. З кожным годам мы ўсё больш адчуваем сябе членамі вялікай чкалаўскай сям'і.

Цікава, што калі Алан Коўл абзвоніваў у свой час фірмы і проста знаёмых з просьбай ахвяраваць на манумент, ён атрымліваў прыкладна адну адмову на дваццаць званкоў. На яго думку, гэта надзіва добрая прапарцыя. Захаваныя простымі ванкуверцамі пажаўцельныя газеты трыццаціх гадоў, кансервавыя бляшанкі з рускімі этыкеткамі, высахлыя галеты, папяросы невядомай ім фабрыкі «Дукат» цяпер сабраны ў музей.

Жыхары Ванкувера ўшаноўваюць подзвіг савецкіх пілотаў і хочучь захаваць чкалаўскі паветраны мост.

А. ГАРОХАЎ.

Адам Мальдзіс

За Ла-Маншам, сярод беларусаў 3 „Англійскага дзённіка“

Проста не існуе ён, як і ўкраінскі літоўскі народы, на «спрадвеку польскіх землях». Артыкулы пра «польскае място Несвеж», «польскае място Глэмбоке»... Справа даходзіць да прамых падтасовак: Ганна Навакова, рэдактар часопіса «Вільно і Львув», не жадаючы прызнаць, што першадрукаром Вялікага княства Літоўскага стаў у 1522 годзе Францыск Скарына, «выпраўляе» гісторыю і бессаромна сцвярджае, што першая кніжка ў Вільні была выдадзена Анджэем Ланчыцкім у 1533 годзе на польскай і лацінскай мовах, сцвярджае гэта ў 1981 годзе, пасля таго, як грунтоўная праца пра Скарыну выйшла на французскай і англійскай мовах у Парыжы, у сядзібе ЮНЕСКО, і абпіраючыся на такіх факціках, робіць вывад аб «карэннай польскасці» цяперашняй сталіцы Літоўскай ССР. А ў «Культуры» нехта П. Ліда лічыць існаванне беларускага народа выдумкай «хітрых большавікоў». Старая, даўно знаёмая песня, якую беларусы чулі і ў XVIII, і ў XIX стагоддзях, і пры панаванні Пільсудскага, чулі, праўда, з вуснаў не лепшых, але горшых прадстаўнікоў суседняга славянскага народа.

То як мне званіць туды, дзе само слова «беларускі» выклікае нянавісць?

А, з другога боку, ад гэтага званка можа залежаць лёс невядомых сёння рукапісаў Янкі Лучыны.

Знайшоўшы нумар тэлефона, званю, прадстаўляюся. Апелірую да аўтарытэту ЮНЕСКО, якая фінансуе маё прабыванне ў Англіі. Не назваўшы, як гэта належыць па зыкету, сваё прозвішча, чалавек на тым канцы дроту адказвае, што пра мой прыезд у Лондан ён ужо добра ведае.

— Адкуль?—пытаюся здзіўлена.

— Пан Асіповіч сказаў, быў тут днямі.

Ну і ну, падумалася, вось дык сакратар Згуртавання беларусаў у Вялікабрытаніі! І ў польскі «экзальны» ўрад з расказамі ездзіць! Праўда, гэта ўжо справа яго сумлення... Суха выкладваў ўсё, што ведаю пра Лучыну і яго паперы, прашу аб дробязі: даць адрас Рачкевічаў.

— Праблема гэтая надта скамплікаваная, — чую ў адказ. — Няхай пан падасць свой нумар тэлефона, а мы пазвонім праз некалькі дзён... Са свайго боку, хачу таксама задаць пану пытанне, адкуль пан так добра ведае польскую мову?

— Нарадзіўся я на беларуска-літоўска-польскім моўным паграніччы. Недалёка ад Вільні.

— А як потым пан аказаўся ў Мінску? То, пэўна, большавікі вывезлі панскую сям'ю ў глыб Беларусі?

— Не, — смяюся, — проста сеў на цягнік і паехаў, каб паступаць ва ўніверсітэт. Гэта ж не так далёка, усяго сто пяцьдзесят кіламетраў.

— А... — голас на тым канцы дроту губляе да мяне ўсялякую цікавасць. — То пазвонім пану...

16 снежня.

Гай дэ Пікарда згадзіўся паказаць мне мясціны, звязаныя з жыццём і дзейнасцю Карла Маркса і Уладзіміра Ільіча Леніна ў Лондане. На гэта, папярэдзіў ён, спатрэбіцца цэлы дзень.

Калі мы сустрэліся на станцыі метро «Чэрынг-крос», у руках Гая дэ Пікарда быў для мяне падарунак: кнігі «Маркс у Лондане» і «Ленін у Брытаніі». Першая — багата ілюстраваны турыстычны даведнік, другая — сціплая брашура, выдадзена Брытанскай кампартыяй. Во-

дзячы мяне па старых вуліцах і завулках, сакратар Скарынавай бібліятэкі часта цытаваў абедаве гэтыя кнігі, прыводзіў з іх асобныя факты.

Найперш мы наведалі дом нумар 23 па вуліцы Дзін-стрыт, на якой устаноўлена (на ўзроўні трэцяга паверха) круглая мемарыяльная табліца з надпісам, што тут у 1851—1856 гадах жыў Карл Маркс. Гэта, калі не лічыць помніка на могілках Хайгейт, ці не адзінае сёння ў Лондане месца, дзе памятнай дошкай ушанавана імя заснавальніка навуковага камунізму. Аднак у чатырохпавярховым доме не знайшлося плошчы хаця б для невялікага музея (увесь першы паверх яго займае экзатычны карэйскі рэстаран).

— Іншыя дамы, у якіх Карл Маркс жыў у час свайго трыццацічатырохгадовага выгнання ў Брытаніі, — гаворыць Гай дэ Пікарда, — да нашага часу не захаваліся або карэнным чынам перабудаваны. Месца жыхарства свайго сям'і ён мусіў мяняць даволі часта. Але цяжкасці не зламалі яго. Гэта быў не толькі вялікі вучоны, але і вясёлы, жыццялюбівы чалавек. Такім ён і застаўся ў памяці лонданцаў.

Не зберагліся ў брытанскай сталіцы і дамы, у якіх жыў Уладзімір Ільіч Ленін. Як вядома, стваральнік Савецкай дзяржавы прыязджаў сюды шэсць разоў: у 1902 годзе — для выдання «Іскры», у 1903 годзе — для ўдзелу ў ІІ з'ездзе РСДРП, у 1905 і 1907 гадах — для ўдзелу ў ІІІ і V з'ездах партыі, у 1908 і 1911 гадах — для работы ў бібліятэцы Брытанскага музея. Невядомыя сёння і будынкi (дзеля канспірацыі яны мяняліся), у якіх праходзіў гістарычны з'езд 1903 года.

Сёння адзіным месцам у Лондане, дзе ўвечна памяць аб прабыванні тут Уладзіміра Ільіча Леніна, з'яўляецца старадаўні двухпавярховы дом на плошчы Кларкенуэл-грын, пад нумарам 37а. У гэтым будынку, памалаяваным у залаціста-лімонны колер, з 22 па 38 нумар друкавалася ленінская «Іскра», часта бываў і працаваў Ільіч. З 1933 года тут знаходзіцца Мемарыяльная бібліятэка К. Маркса. У пакоі, дзе выходзіла газета, — бюст У. І. Леніна, стол, якім ён карыстаўся, яго творы на розных мовах, рэпрадукцыі са старонак «Іскры». Работнікі бібліятэкі, што абводзяць нас па пакоях, расказваюць аб прабыванні Уладзіміра Ільіча Леніна і Надзеі Канстанцінаўны Крупскай у Лондане, паведамляюць невядомыя мне раней дэталі, апублікаваныя ў кнізе «Ленін у Брытаніі».

А пад вечар мы паехалі ў Тотнем, калісьці асобны гарадок, а цяпер раён Лондана, дзе ў 1849—1857 гадах жыў беларускі пісьменнік Аляксандр Рыпінскі. Па дарозе Гай дэ Пікарда дзяліўся вынікамі сваіх архіўных і бібліятэчных пошукаў. Ён устанавіў (і ўжо надрукаваў пра гэта артыкул), што аўтар «Беларусі» працаваў тут выкладчыкам французскай мовы і малявання ў школе Ігл-хаўс. У 1851 годзе Рыпінскі жыў у маленькім будынку пад нумарам 3 па Чанс-роў разам са сваім земляком мастаком Станіславам Руткоўскім. У 1855 годзе пазт плаціў 20 фунтаў арэнднай платы за дом пад нумарам 5 па Гроўв-плэйс. Тут жа, у Тотнеме, знаходзіліся друкарня і фатаграфічная майстэрня Рыпінскага. Пікарда выказвае здагадку, што якраз у гэтай друкарні была ў 1854 годзе выдадзена кніжка «Аповесць пра мае часы, або Літоўскія прыгоды», у якой упершыню быў апублікаваны верш П. Багрыма «Заграй, заграй, хлопча малы» (шырыф кніжкі аналагічны са шырыфтам «Нячысціка», ды і наўрад ці была

тады ў Лондане другая друкарня, якая мела б кароткае ў).

У Тотнемскім музеі, размешчаным у замку Брус, нам ласкава (рабочы дзень ужо канчаўся) паказалі дзве гравюры А. Рыпінскага, на якіх з розных бакоў відаць будынак школы Ігл-хаўс, а таксама ўпрыгожанае партрэтамі каралевы Вікторыі пасведчанне, якое беларускі пазт выдаў адной з вучаніц школы. Гравюры гавораць аб вялікіх мастацкіх здольнасцях аўтара. Хавальнік музейных фондаў пазнаёміў нас таксама са старымі картамі Тотнема, па якіх мы ўстанавілі, дзе знаходзілася сама школа, а таксама дамы, у якіх жыў Рыпінскі. Будынак школы не захаваўся (на яго месцы цяпер тэхнічны каледж), а дом нумар 5 па Гроўв-плэйс збырогся да нашага часу.

20 снежня.

Перапыніўшы работу над рукапісамі Купалы і Коласа, пайшоў на пахаванне Фелікса Журні, ціхага і сціплага законніка-марыяніна, які часам заходзіў да мяне і з цікавасцю распытваў пра жыццё ў Беларусі. Памёр ён дзён з дзесяць назад, аднак цела ляжала дзесьці ў моргу, пакуль прайшлі ўсе фармальнасці.

Пахаванне адбылося на могілках святога Панкраца. Магілы тут не «асобныя»: дзеля эканоміі месца і грошай (цвінтарнае месца каштуе нешта з 200 фунтаў) труны ставяцца адна на адну — у тры «паверхі». Надпісы на помніках таксама «сумешчаныя»... І вось чатыры нанятых мужчыны, апранутыя ва ўсё чорнае, узялі лакаваную крывава-гольную труну за ручкі, узышлі на штучны зялёны дыван, які імітаваў траву і прыкрываў выкінутую наверх свежую зямлю, і апусцілі скрынку ў яму. На тварох прысутных — ні слязінкі, ні асаблівых эмоцый. Цяпер я зразумеў, чаму так тужліва гучаў старэчы голас Фелікса Журні, калі ён распытваў пра бацькаўшчыну: відаць, вельмі не хацелася яму, каб яго пахавалі на чужыне, у труне, пастаўленай на дзве іншыя і потым прысыпанай зверху маляванымі ў зялёны колер каменчыкамі.

Вечарам, хоць Аляксандр Надсон і не раіў («зморыць сон на дваццатай старонцы»), рашыў пачытаць трылогію К. Акулы «Гараватка». Дайшоў далей, чым да дваццатай старонкі, але сотай асіліць ужо не змог. І ўся прычына не толькі ў тым, што «змагарная эпапея» напісана проста сумна, зададзена, але, перш за ўсё, у тым, што аўтару скрозь помсціць яго ілжывая ідэя. Акула ставіць упоравень з фашыстамі... усе суседнія з Беларуссю народы. Усе, маўляў, дрэнныя, акрамя «незалежніка» Янука Бахмача, у якім (тут я не арыгінальны, так сцвярджаў нью-йоркскі «Беларус») лёгка праглядваецца сам аўтар. Вядома, ідэалізаваны.

Дарэчы, пра «Беларуса». З яго даведаўся, што я... смелы чалавек, бо ў «вадным месцы» наважыўся напісаць, што дзяржаўная мова ў Вялікім княстве Літоўскім была беларуская, і назваў Скарыну не Георгіем, а Францыскам.

Праўда, у Мінску чамусьці ніхто гэтай маёй «смеласці» не заўважыў, бо паўтарыў я, мо ў соты раз, агульнавядомую ісціну.

21 снежня.

Уключыўшы тэлевізар, даведаўся, што ў Маскве адбылося ўрачыстае пасяджэнне, прысвечанае 60-годдзю СССР і што Юрый Уладзіміравіч Андрэпаў выступіў там з дакладам, у якім былі новыя прапановы «наконт вайны і міру», як сказаў дыктар.

Паколькі, акрамя гэтай фразы, па сутнасці больш нічога не было сказана, падумаў, што, напэўна, падрабязна наконт савецкіх мірных ініцыятыў даведваюся з тутэйшай прэсы. Па дарозе ў Сіці (трэба ж урэшце паглядзець славыту лонданскі Таўэр) рашыў купіць газету. На станцыі метро аказалася толькі малафарматная «Стандарт».

У вагоне метро я, падобна маім суседзям справа і злева, уткнуўся носам у газету. Амаль усю першую старонку займаў фотарэпартаж пра адно са «стандартных» забойстваў у цэнтры Лондана. Невядомы злачынец у белы дзень ударыў кухонным нажом «даўжынёй 12 дзюймаў» жанчыну сярэдняга год і, скапіўшы яе сумачку, уцёк. Ахвяра таксама невядомая, але работнікі Скотланд-ярда лічаць, што ідэнтыфікаваць яе дапамогуць ключы з ініцыяламі і нумарам... Дзелей ідуць самыя розныя сенсацыйныя разважання, але аб сацыяльных прычынах забойства, зразумела, ні слова.

Другая старонка пачыналася перадакалянднай рэкламай цацачнага магазіна на фешэнебельнай Ріджэнт-стрыт — вядома, самага вялікага ў свеце. Зверху ішоў матэрыял яшчэ пра адно забойства — на гэты раз дванаццацігадовага хлопчыка. І толькі ніжэй заўважыў загалолак «Скарачэнне ракет: новая прапанова Расіі». Пад ім каротка былі пераказаны нашы мірныя прапановы па змяншэнню ядзернай пагрозы ў Еўропе. Але вывад з гэтых прапаноў супярэчыў усялякай здаровай логіцы: «У Міністэрстве замежных спраў, на Даўнінг-стрыт і ў Вестмінстэры (парламенце—А. М.) узнікла імгненнае падазрэнне, што ад рускіх не мае сэнсу чакаць добраахвотнага каляднага падарунка». Адным словам, ад гэтых атэістаў на святы добра не чакай! Заканчваўся артыкул стандартнымі фразамі аб савецкай ваеннай пагрозе. Докказы? Так лічаць «сям-там заходнія дыпламаты». Дзе і хто — невядома.

Вось так і фарміруецца тут грамадская думка!

З усяго нумара, запоўненага пераважна рэкламай, спадабаліся толькі два матэрыялы: вялікая фатаграфія хлопца і дзяўчыны, пародненых донарствам, і дасціпныя «прароцтвы» Энтані Шрымслі на 1983 год. Аўтар «гараскопа» прадказвае, што далей узрасце папулярнасць лідэра ліберальнай партыі Дэвіда Сціла, а Рональд Рэйган у час візіту ў Кітай вырасыць размясціць свае ракеты ў Ганконгу «як знак добрай волі».

24 снежня.

Вось і падышло да канца маё прабыванне ў Англіі. Два месяцы карпатлівых пошукаў і самых розных сустрэч прамільгнулі хутка, нібы адзін дзень. Ці задаволены я сваёй паездкай? І так, і не. Задаволены, бо знойдзены цікавыя матэрыялы па гісторыі беларускай літаратуры, сведчанні яе ўзрастаючай папулярнасці ў краінах Захаду, бо наведваў мясціны, звязаныя з жыццём Карла Маркса і Уладзіміра Ільіча Леніна, Оксфардскі і Кембрыджскі ўніверсітэты, шэспіраўскі Стратфард і славыту Брытанскі музей — адным словам, пабачыў новую краіну з багатай гісторыяй і культурай. Не задаволены, бо мае ўяўленні пра сённяшняе жыццё гэтай краіны, яе стараннага народа засталіся вельмі прыблізнымі. Заняты сваімі пошукамі, я не наведваў многія гістарычныя і літаратурныя мясціны, не пабываў у славытым Гайд-парку і не менш славытым музеі васковых фігур.

Ды, як пісаў Казьма Пруткаў, нельга ахапіць неабсяжнае...

У аэрапорт адвозіў мяне адзін Ян Міхалюк. У Аляксандра Надсона было мноства перадакалядных клопатаў, і ён, выказаўшы надзею, што на гэтым нашы навуковыя кантакты не спыняцца, развітаўся са мной каля музейнай брамкі. Дарога была нялёгкай, бо з раніцы на Лондан спусціўся лёгкі туман (другі за ўсё мае прабыванне ў Англіі), і Ян Міхалюк вёў машыну маўкліва — можа сачыў за дарогай, а можа ў глыбінні душы зайздросціў мне, што воль я вяртаюся на Радзіму, а ён застаецца... Паспрабаваў на хвілінку ўявіць сябе на яго месцы — і не змог. Занадта раз'яднана, адчужана і па-спахывецку бездухоўна жыць тут людзі. І занадта туманная грамадская атмасфера.

А Радзіма — яна адна, і нішто табе яе не замяніць.

У ПЕРШЫНІЮ беларускае мастацтва ў Грэцыі было прадстаўлена два гады назад творами кніжнай графікі. Для грэкаў гэта падзея стала сапраўдным адкрыццём нашай рэспублікі, яе гісторыі, культуры. І вось у 1983 годзе мы зноў атрымалі запрашэнне прыняць удзел у Днях культуры Савецкага Саюза ў Грэцыі. Надрыхтавалі вялікую выстаўку, якая складалася з трох асобных частак. Першая — гэта 47 афортаў і літаграфій са збору Дзяржаўнага мастацкага музея БССР — творы графікаў Васіля Шаранговіча, Арлена Кашкурэвіча, Алёны Лось, Юрыя Зайцава, Аляксандра Паслядовіча, Людвіга Асецкага, Леаніда Марчанкі, Барыса Цітовіча, Георгія і Наталлі Паплаўскіх. Другой часткай экспазіцыі была выстаўка беларускіх народных промыслаў, а трэцяй — фотавыстаўка пра сённяшні дзень рэспублікі.

Гасціннасць і добразычлівасць грэчаскага народа мы адчувалі яшчэ ў афіскай аэрапорце, дзе савецкай дэлегацыі быў аказаны цёплы, сардэчны прыём.

Ад аэрапорта да Афінаў вядзе вузкая і звілістая дарога: ехаць па ёй даволі цяжка і да таго ж небяспечна. Пазней мясцовыя жыхары расказалі нам, што дарогу гарадскія ўлады неаднойчы вырашалі зрабіць шырэйшай і больш роўнай. Аднак ажыццявіць гэтую добрую задуму практычна аказалася немагчымым. Бо зямля ў саміх Афінах і раёнах, якія прылягаюць да горада, належыць прыватным асобам.

У Афінах цяпер вядзецца шырокая прыватная забудова. Побач з Акрополем і рэшткамі храма Зеўса Алімпійскага, як грыбы пасля дажджу, растуць суперсучасныя шматпавярховыя адміністрацыйныя будынкі і катэдры мясцовай эліты.

Пасялілі членаў савецкай дэлегацыі ў самым цэнтры Афінаў, атэлі «Цітанія». Але

БЕЛАРУСКАЕ МАСТАЦТВА

СУГУЧНАЕ ГРЭЧАСКАМУ ГЛЕДАЧУ

НА ЗЯМЛІ СТАРАЖЫТНАЙ ЭЛАДЫ

адкрыццём нашай выстаўкі павінна было адбыцца не ў сталіцы, а ў партовым горадзе Пірэі, што за восем кіламетраў ад сталіцы. У той жа дзень мы вырашылі адправіцца ў Пірэі, каб зірнуць на памяшканне, дзе мяркуецца размясціць экспазіцыю.

Нягледзячы на даволі позні час, у мэрыі нам уручылі ключ ад выставачнай залы. Нашым гідам і перакладчыкам аказаўся вельмі прыемны малады чалавек па прозвішчу Панайціс, які, між іншым, нарадзіўся ў Ташкенце, куды ў свой час эмігрыравалі яго бацькі, удзельнікі грэчаскага Супраціўлення. Тут, у Пірэі, як і ў іншых гарадах Грэцыі, дзейнічае аддзяленне таварыства грэка-савецкай дружбы. Як расказаў нам Панайціс, ва ўсіх аддзяленнях таварыства вельмі актыўна працуюць курсы рускай мовы, дзе выкладчыкамі — маладыя грэкі, якія вучыліся ў СССР альбо доўгі час па розных абставінах жылі ў Савецкай краіне. Усе яны захавалі самыя добрыя ўспаміны і пачуцці да Савецкага Саюза і яго дружэлюбнага народа.

На першым паверсе выставачнай залы, якая сваімі дзвярыма-вокнамі выходзіць на цэнтральную плошчу Пірэя, мы размясцілі творы графікі, на верхняй галерэі — вытравы народных майстроў з ільну, саломкі, дрэва, а таксама — фотавыстаўку. Пакуль праводзіўся мантаж экспазіцыі, нам давалося стаць сведкамі масавай дэманстрацыі і мітыngu пратэсту жыха-

роў горада Пірэя супраць размяшчэння амерыканскіх ракет у Еўропе. Сярод дэманстрантаў было многа моладзі. Яна, дарэчы, выказвае глыбокую сімпатыю да палітыкі Камуністычнай партыі Грэцыі, якой даводзіцца дзейнічаць у вельмі складаных умовах.

Нас уразіла палітычная і грамадская актыўнасць грэкаў. За час свайго знаходжання ў гэтай краіне мы сталі сведкамі некалькіх палітычных і антываенных акцый. На кожным кроку ў горадзе сустрэнеш плакаты і транспаранты, якія паведамляюць аб месцы і мэце чарговага выступлення.

У штодзённым жыцці Грэцыі гэтая палітычная напружанасць адчуваецца ва ўсім: у бранеўках, якія ахоўваюць узлётную паласу афіскага аэрапорта, ва ўзброеных аўтаматамі паліцэйскіх, трывожных сілуэтах караблёў у Міжземным моры.

Напярэдадні афіскай адкрыцця вернісажу мы вельмі хваліліся. Па-першае, увесь горад ужо ведаў пра нашу выстаўку (пірэіцы дапамагалі маніраваць экспазіцыю і наогул часта наведваліся да нас, бо аказваецца, такіх мерапрыемстваў ў іх не частая з'ява), а па-другое, на адкрыццё павінны былі прыехаць вядомыя грэчаскія дзеячы культуры, журналісты, афіскайны асобы. Як яны ўспрымуць беларускае мастацтва, што адкрыццё для сябе новага аб нашым краі, народзе, яго гісторыі? Галоўнае, думалася нам, каб простыя людзі гэтай краіны

зразумелі, што мы таксама не хочам, каб у атамным пажары загінула планета, што многія творы, якія яны ўбачаць на выстаўцы, не толькі адлюстраванне падзей Вялікай Айчыннай вайны, злычынстваў фашызму на нашай зямлі, але і напамін аб тым, што наогул нясе вайна чалавецтву, гнеўны пратэст супраць самой думкі наконт яе магчымасці.

Усе хваліванні аказаліся дарэчнымі. Мастацтва збліжае народы. Некалькі гадзін мы павінны былі адказваць на шматлікія пытанні наведвальнікаў, адчуваючы іх шчырую зацікаўленасць і жаданне даведацца як мага больш пра далёкую Беларусь. Галоўнае, уся наша выстаўка па сваёй тэматычнай накіраванасці аказалася сучаснай той атмасферы трывогі і занепакоенасці будучыня, у якой жыве свабодалюбівы народ Грэцыі.

У мяне асабіста многа распытвалі пра Алёну Лось. Яе каларытныя і маляўнічыя работы «Алеся», «Лён», «Баба Ціміха», «Вечарынка» выклікалі вялікую цікавасць гледачоў. Я ў задавальненнем расказаў, што мастацтва многа і плённа працуе як ілюстратар дзіцячых кніг. Высокую ацэнку ў гледачоў атрымалі творы Арлена Кашкурэвіча і Васіля Шаранговіча. Пазней, на абмеркаванні работ сярод прафесіяналаў, мы неаднойчы чулі пра высокі прафесійны ўзровень гэтых беларускіх майстроў, пра самабытнасць і нацыянальную адметнасць нашага выяўленчага мастацтва. Трэ-

ба сказаць, што надзвычай вялікае захапленне выклікалі і саматканя ручнікі, спадніцы, упрыгажэнні і сувеніры з саломкі і керамікі. «Мы шчыра захоплены талентам і майстарствам беларускіх жанчын!» — пісалі маладыя грэчакі ў кнізе водгукаў аб вырабах народных майстроў з Гродзеншчыны і Брэстчыны.

Яшчэ адзін цікавы момант нашага знаходжання ў Грэцыі: сустрэча са скульптарам Ніколасам Бенетосам. Ён жыве і працуе ў Пірэі. У размове з намі ён выказаў пажаданне часцей бачыць у сваім горадзе савецкіх артыстаў, мастацкіх выстаўкі, фотавыстаўкі, якія, па яго словах, несумненна, ідуць на карысць абодвух нашых народаў.

Давялося нам прысутнічаць і на двух вялікіх мітынгах грэка-савецкай дружбы ў афіскай кінатэатрах. Гонарам за сваю Радзіму поўніліся сэрцы, калі мы бачылі, як горада вітала нас поўная зала. Праяўленнем шчырых пачуццяў павагі і любові да савецкага народа былі іх апладысменты, словы падзякі і кветкі.

Развітваючыся з Грэцыяй, мы яшчэ раз наведвалі Акропаль, які сёння ў рыштваннях рэстаўрацыйных работ. На Акропалі пах пініі і кіпарысаў — райскі куток Афінаў. Але і сюды падбіраецца ўжо чорны смог прамысловага комплексу. Таму прынята рашэнне зняць і замяніць копіямі унікальных мармуровых скульптур Эрэхтэяна. З Акропаля адкрываецца панарама Афінаў, калыскі старажытнай культуры чалавецтва. Немагчыма забыць гэта маляўнічае відовішча, як і кручаную вузенькую дарогу да аэрапорта, і пірэіскіх партовых рабочых, што шчыльнымі калонамі выходзяць на плошчу свайго горада, каб абараніць мір на зямлі, будучыню сваіх дзяцей.

Юрый КАРАЧУН,
дырэктар Дзяржаўнага мастацкага музея БССР.

БУНТАР І ЛІРЫК

Імя Валянціна Таўлая, паэта, рэвалюцыянера, змагара за шчасце народа ў былой Заходняй Беларусі, у гэтыя дні гучыць асабліва часта. Сёлета ў лютым яму споўнілася 67 семдзесят гадоў... Але Таўлай памёр, калі яму было толькі трыццаць тры. Сэрца мужа чалавека не вытрымала горычы абяздоленнага дзяцінства, цяжару катаванняў беларускіх турмаў, бясконцага напружання барацьбы ў антыфашысцкім падполлі на Навагрудчыне.

Калі лічыць па ўзросту, на шлях змагання за лепшую долю для сваёй Радзімы В. Таўлай уступіў вельмі рана. Ужо шаснаццацігадовым падлеткам ён пачаў назапашваць сумны вопыт палітвязня. Член Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі, паэт адточваў і загартоўваў свае вершы ў полымі рэвалюцыйнай барацьбы. Вельмі часта абставіны складваліся так, што нават не было яра і паперы, каб запісаць іх. Але нягледзячы ні на што, гэта былі творы дасканалыя як у ідэйным, так і ў мастацкім плане: **Аднаго, аднаго, адкінуць**

**нельга;
Шліфаваў радок, як сталь
звяна,**

**Ланцугі тады на мне звінелі,
Можа й вершы ад таго
звіняць.**

Паэзія Валянціна Таўлая, як чырвоны сцяг на барыкадах Парыжскай Камуны, клікала наперад, дала сілы, усяляла веру ў перамогу. Але юны Таўлай стварыў і даволі незвычайныя для рэвалюцыянера вершы — пра першую любоў, якая толькі-толькі нараджаецца.

ца. Яны паўнапраўна суседнічалі з публіцыстычнымі радкамі, напісанымі ім.

Высокая мера патрабавальнасці да сябе дала В. Таўлаю маральнае права быць патрабавальным да творчасці наогул. Вопытны літаратар, ён пастаянна закончэнна Вялікай Айчыннай вайны займаўся літаратурна-знаўчай працай, быў намеснікам дырэктара літаратурнага музея Янкі Купалы, а яго творы перакладалі на рускую мову такія выдатныя паэты, як Міхаіл Ісакоўскі і Канстанцін Сіманаў.

Шмат карыснага зрабіў за сваё такое, на жаль, кароткае жыццё В. Таўлай для развіцця нацыянальнай літаратуры і культуры. Нашадкі заўсёды будуць удзячныя яму за гэта. Дарэчы, сёлета ў рэспубліканскім выдавецтве «Мастацкая літаратура» выйдзе кніга, прысвечаная жыццю і творчасці паэта, а таксама зборнік яго вершаў.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАЎКІ, СУСТРЭЧЫ

ПАВОДЛЕ РАМАНА У. КАРАТКЕВІЧА

Галоўная рэдакцыя літаратурна-драматычнага вядучага падрыхтавала трохсерыйны радыёспектакль паводле рамана вядомага беларускага пісьменніка У. Караткевіча «Чорны замк Альшанскі». У гэтым творы непарыйна пераплаліся сучаснасць і мінулае Беларусі. Аўтар паказвае ўласцівыя роднаму народу з веку ў век мужнасць, чалавечую годнасць, свабодалюбства.

Аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр В. Анісенка.

У ГАСЦЯХ У РАБОЧЫХ

Сталі добрай традыцыяй сустрэчы артыстаў, пісьменнікаў, мастакоў з працоўнымі калектывамі фабрык і заводаў. Яны звычайна выклікаюць вялікую ўзаемную цікавасць і ў рабочых, і ў прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі. Нядаўна на мінскім вытворчым аб'яднанні «Гарызонт» выступіў народны артыст СССР Р. Янкоўскі. Ён расказаў аб сваёй рабоце ў тэатры і кіно, прачытаў некалькі гумарыстычных расказаў.

ПАКАЗВАЮЦЬ МАЛАДЫЯ КІНЕМАТАГРАФІСТЫ

Маладыя творчыя работнікі Дзяржтэлерадыё БССР паказалі свае новыя работы. У Доме кіно адбыліся тры прэм'еры: тэлеарысаў «Бусел над Прыпяццю», які расказвае аб жыцці адной з вёсак на Палессі, «Дзень восьмы, п'янадызель», прысвечаны беларускім вучоным-біёлагам, і мастацкай стужкі «Дзень напярэдадні свята», створанай на матывах апавядання А. Кудраўца.

МОВАЙ ПЕСНІ І ТАНЦА

«Беларусь партызанская» — так называецца новая вакальна-харэаграфічная кампазіцыя, якую народны ансамбль песні і танца «Брастайчанка» Брэсцкага электрамеханічнага завода прысвяціў 40-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Мовай песні і танца расказваюць заводскія артысты аб барацьбе савецкага народа ў гады мінулай вайны за свабоду Радзімы.

ПРАДСТАЎЛЕНЫ РЭДКІЯ ВЫДАННІ

Добра вядомы на Свіслаччыне клуб аматараў кнігі «Сучаснік». Нядаўна на яго ініцыятыўе ў цэнтральнай раённай бібліятэцы адкрыта цікавая выстаўка. Яе аснову складаюць

рэдкаія выданні на рускай, польскай і старажытнаславянскай мовах.

Усе кнігі прадставілі на выстаўку мясцовыя жыхары з асабістых бібліятэк.

ФОТАВЫСТАЎКА У ПІНСКУ

У Пінскім гарадскім Доме культуры прайшла мастацкая фотавыстаўка. У ёй прынялі ўдзел пінчане А. Мартыновіч, В. Трусаў, К. Чабатароў, С. Гарынец, В. Бяршадскі і госці з горада Роўна В. Сярогін і А. Даўгілевіч. На фотаздымках — куткі роднай прыроды, гістарычныя мясціны старажытнага горада, яго лепшыя людзі. Выстаўка адправілася да ўкраінскіх сяброў у Роўна.

МІНІ-КНІГІ

У Таліне адбылася выстаўка мініяцюрных кніг, выдадзеных у Беларусі.

Экспазіцыя размясцілася ў магазіне «Брацкая кніга», які спецыялізуецца на продажы выданняў з усіх саюзных рэспублік.

Сваю новую работу прадставіў на суд гледачоў Беларускай акадэмічнай тэатр імя Якуба Коласа. Там пастаўлена п'еса Аляксея Дударова «Вечар», героі якой — нашы сучаснікі. **НА ЗДЫМКУ:** сцэна з гэтага спектакля. У ролях артысты Т. КОКШТЫС, Я. ШЫПІЛА, В. ПЕТРАЧКОВА. Фота У. КРУКА.

ПАДАННІ І ЛЕГЕНДЫ ДЛЯ КОЖНАГА З НАС —
НЕВЫЧЭРПНАЯ КРЫНІЦА ДУХОЎНАСЦІ

З БУКЕТА НАРОДНАЙ ПАМЯЦІ

У рэспубліканскім выдавецтве «Навука і тэхніка» выйшаў чарговы том серыі «Беларуская народная творчасць» — «Легенды і паданні», падрыхтаваны супрацоўнікамі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР. Наш карэспандэнт Таццяна АНТОНАВА вядзе гутарку з кандыдатам філалагічных навук Антонам ГУРСКІМ, адным са складальнікаў тома.

— Антон Іванавіч, вінішу вас з выхадам у свет кнігі — плёнам доўгіх гадоў карпатлівай працы. З задавальненнем чытала змешчаныя ў ёй легенды і паданні — цудоўныя абразкі вуснай народнай творчасці беларусаў, якія ў свой час, дарэчы, натхнілі польскага паэта Адама Міцкевіча на напісанне сусветна вядомага твораў «Гражына», «Свіцязьзянка», «Пан Тадэвуш», жывілі творчасць Купалы, Багдановіча, многіх славянскіх паэтаў і пісьменнікаў, мастакоў, музыкантаў. З'яўленне такой кнігі — грунтоўнага акадэмічнага выдання — падзея ў культурным жыцці рэспублікі...

— ...тым болей, што яно ажыццёўлена ўпершыню. Разам з казкамі легенды і паданні займаюць даволі значнае месца ў беларускім фальклору. Але асобных выданняў да гэтага часу не было, хоць яны і раней цікавілі фалькларыстаў, этнографію, гісторыкаў і іншых даследчыкаў. Ужо з першай паловы XIX стагоддзя легенды і паданні пачынаюць з'яўляцца на старонках рускіх і польскіх выданняў (у працах К. Вуйціцкага, П. Шпілеўскага), у фальклорна-этнографічных зборніках змяшчаюцца разам з казкамі або адзінакавымі тэкстамі публікуюцца на старонках перыядычнага друку. У другой палове XIX стагоддзя збіраннем і вывучэннем легенд і паданняў займаюцца Е. Раманаў, П. Шэйн, М. Федароўскі, А. Сержпутоўскі... У савецкі час легенды і паданні запісваліся ў час шматлікіх навуковых фальклорных экспедыцый. Арганізаваліся таксама і спецыяльныя паездкі «за легендамі і паданнямі» ў тыя рэгіёны рэспублікі, дзе яны найбольш бытавалі і лепш захаваліся. Я неаднойчы прымаў у іх удзел.

— Калі ласка, прыгадайце найбольш цікавыя паездкі і сустрэчы.

— Колькі ж было такіх паездак, вандровак па найпрыгажэйшых мясцінах Беларусі за 25 гадоў працы! Напрыклад, пазалетась у мяне адбылася паездка ў Нясвіж і яго ваколіцы. Як вядома, гэты старажытны горад быў адным са шматлікіх уладанняў буйнейшага магнатскага роду князёў Радзівілаў. І ў той мясцовасці існавала нямала легенд пра «пане Каханку», пра «чорную даму» — памершую жонку вялікага князя літоўскага і польскага караля Сігізмунда II Аўгуста... Я вырасў, уласна кажучы, прававерыць, ці жывуць цяпер на Нясвіжчыне гэтыя жанры фальклору. Паездзіў на навакольных вёсках, пагутарыў з людзьмі. У самім Нясвіжы мне параілі звярнуцца да 60-гадовага Георгія Лістапада, які працуе дырэктарам Нясвіжскага парку. Я пачуў шмат легенд і паданняў. Дзевяць з іх уключана ў наша акадэмічнае выданне. Сярод іх цудоўная легенда «Марысін парк», якая расказвае пра няшчаснае каханне Марысі, дачкі аднаго з Радзівілаў, да простага хлопца. У памяць аб верным дзявочым каханні (Марысія выбрала смерць замест шлюбу з нялюбим і багатым прынамс) парк вакол замка назвалі Марысіным.

Наогул жа збіраць легенды і паданні — нялёгкае справа. У наш час яны існуюць не ва ўсіх мясцовасцях. Да таго ж захавальнікі іх у большасці сваёй немаладыя ўжо людзі, як, напрыклад, Міхаіл Майсеевіч з вёскі Ятвязь, што на Гродзеншчыне (1898 года нараджэння), ці Марыя Рабава з вёскі Тулічава на Гродзеншчыне (1900 года нараджэння). Марыя Рабава расказала мне пэўныя легенды пра возера Свіцязь. Яна пранесла іх, як светлы ўспамін аб Радзіме, праз пакутлівыя гады знаходжання ў зацэнках фашысцкага канцлагера і жыцця на чужыне.

Былае, што легенду ці паданне выпадкова пачуеш недзе ў дарозе. Так было аднойчы і ў мяне. Ехаў я ў поездзе — раптам чуў у калідоры пасажыр расказвае: «Там, дзе цяпер стаіць Гомель, пасярэдзіне ракі Сож некалі было намыта шмат пяску. Каб плыць і баркі, што плылі па рацэ, не ўзбіліся на мелі, на берэзе каля гэтага месца

заўсёды стаяў чалавек і крыкам папярэджаў:

— Го! Мель! Го! Мель!

Вось і пайшло Гомель».

Запісаў хуценька і бягом, каб даведацца прозвішча таго чалавека. Гляджу, а ён ужо крочыць па перону.

— Казкі, легенды, паданні — адзіны пласт беларускага народнага эпасу. Чым легенды і паданні адрозніваюцца ад казак?

— Перш за ўсё ў гэтых жанраў вуснай народнай творчасці розныя грамадскія функцыі. Калі казкі (асабліва чарадзейныя) заснаваны на выдумцы і выконваюць у асноўным займаюць эстэтычную функцыю, то легенды і паданні, незалежна ад большай ці меншай ступені фантастыкі, закліканы былі задаволіць цікаўнасць, дапытлівасць чалавека аб паходжанні свету, зямлі, жывёл, раслін, рэк... Наогул, беларускія легенды і паданні вельмі старажытнага паходжання. Некаторыя, як сведчаць летапісы, былі вядомы ў часы існавання старажытна-рускай дзяржавы — Кіеўскай Русі. Захаваліся летапісныя апавяданні, у аснову якіх пакладзены вусныя народныя легенды і паданні пра воінскія подзвігі, асобных герояў, якія абаранялі Русь ад захопнікаў. Вядомы беларускі вучоны К. Тышкевіч пісаў, што калі песня народная была літаратурай народа, то легенды і паданні былі яго першай гісторыяй. Сказана вельмі трапна і вобразна. Легенды і паданні, з'яўляючыся неўміручай гістарычнай памяццю народа, на працягу стагоддзяў выконвалі маральна-этычную функцыю, выхоўваючы высякародны патрыятызм, любоў да радзімы, нянавісць да ворагаў, а ў даўнія часы ў сваёасобнай форме неслі людзям веды пра навакольнае жыццё, пра гісторыю іх краіны, пра незвычайныя падзеі з жыцця народа, пра выдатных народных герояў. Гэта значыць, што ў аснову легенды ці падання, у адрозненне ад казкі, пакладзены элемент сапраўднасці, фактычнай ці ўяўляемай.

— Кніга «Легенды і паданні» пакідае вельмі прыемнае ўражанне, хаця ў ёй небагата ілюстрацый. Раскажыце, калі ласка, пра агульную структуру тома.

— Зыходзячы з навуковай класіфікацыі нацыянальнага матэрыялу, у легендах мы вылучылі наступныя групы: пра паходжанне свету, зямлі, чалавека, жывёл, раслін; пра паходжанне плямён, народаў, класаў і розных сацыяльных з'яў; пра бога, святых, народных святых і вераванні; страхі. У паданнях: пра гістарычныя падзеі і гістарычных асоб; пра паходжанне гарадоў і мястэчак, вёсак, урочышчаў, рэк, азёр і іх назваў; пра ўзнікненне прозвішчаў; пра закліятыя скарбы.

Структура тома, на мой погляд, адпавядае самым высокім патрабаванням да выданняў такога роду. Вядомы беларускі вучоны, даследчык фальклору Міхаіл Грынблат, адзін са складальнікаў тома, напісаў грунтоўны ўступны артыкул-даследаванне да зборніка. Акрамя тэкстаў і артыкула, у кнізе змешчаны каментарыі да кожнай з 747 легенд і паданняў, з якіх чытач даведаецца пра месца, дзе яны запісаны, а таксама ад каго і кім. Паказальнік прадметаў, з'яў, імён і міфалагічных істот значна аблягчыць карыстанне кнігай. У асобным алфавітным спісе змешчаны прозвішчы збіральнікаў легенд і паданняў і адпаведна ўказаны нумары, пад якімі значацца ў кнізе сабраныя імі матэрыялы. Завяршае даведачную частку геаграфічны паказальнік.

— І апошняе пытанне: каму адрасуецца кніга?

— У анатацыі да тома напісана так: «Разлічана на фалькларыстаў, гісторыкаў, выкладчыкаў, студэнтаў, журналістаў і ўсіх, хто цікавіцца гісторыяй культуры і творчасцю свайго народа». Я хацеў бы дадаць ад сябе: для кожнага гэта невычэрпная крыніца духоўнасці, самаўсведамлення сябе і асэнсавання гістарычнага лёсу народа.

ІНСТЫТУТ ЗАХОЎВАЕ ДЫПЛОМНЫЯ РАБОТЫ
СТУДЭНТАУ

МУЗЕЙ

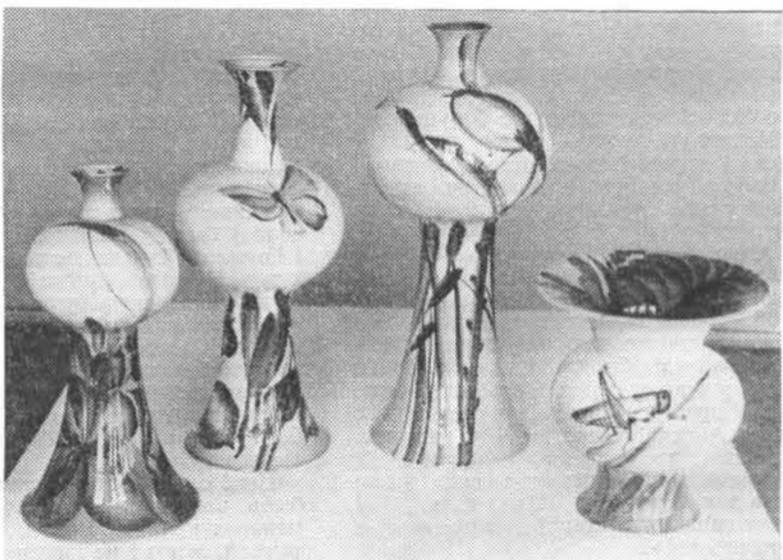
ТВОРЧАСЦІ

МАЛАДЫХ

Каб стаць сапраўдным мастаком, трэба перш за ўсё мець талент. Гэта аксіёма. Але бяспрэчна і тое, што для гэтага неабходна пэўная спецыяльная прафесійная падрыхтоўка, калі будучы творца можа пазнаёміцца з усім лепшым, што дасягнута ў гэтай галіне папярэднімі пакаленнямі, атрымаць пэўныя «тэхнічныя» навыкі. Менавіта гэтым заняты студэнты Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута, які ставіць сваёй мэтай падрыхтоўку высокапрафесійных мастацкіх кадраў. Дасканала прадуманая метадалогія навучальнага працэсу, высокі аўтарытэт выкладчыкаў, сярод якіх вядомы беларускі мастак і мастацтвазнаўца, забяспечваюць добрую якасць навучання. І як вынік — работы студэнтаў з цягам часу ўсё больш вылучаюцца тонкім густам, дасканаласцю форм, глыбокім зместам. Інстытут кожны год прымае ўдзел у традыцыйнай Усеаюзнай выстаўцы дыпломных работ мастацкіх ВНУ краіны. І кожны раз атрымлівае добразычлівыя, станоўчыя водгукі на прадстаўленыя работы. Таму думка

пра захаванне дыпломных работ студэнтаў была невыпадковай. А лепшым з іх вырашана выстаўляць для ўсеагульнага знаёмства. Да таго ж многія работы адзначаны прызамі міжнародных конкурсаў. Нельга хаваць такое багацце. Такім чынам, у 1970 годзе ў інстытуце быў створаны свой музей, у якім выстаўляліся работы маладых. Нават спалучэнне слоў некалькіх нязвычайна — «музей творчасці маладых». Але гэтага патрабаваў і сам працэс навучання. Экспазіцыя стала своеасаблівай вучэбна-метадалагічнай базай інстытута. У ёй прадстаўлены ўсе спецыяльнасці, па якіх вядзецца падрыхтоўка на мастацкім і мастацка-вытворчым факультэтах: жывапіс, скульптура, графіка, дызайн... Сёння тут дэманструецца каля 100 работ. Таму прыходзіць сюды студэнты не толькі каб пазнаёміцца з творчымі поспехамі сяброў, але і каб павучыцца. НА ЗДЫМКАХ: у адзеле дызайна; М. АБРАМАЎ. Набор з крыштала «Космас»; З. РАЎКО. Дэкаратыўныя вазы «Лета». Фаянс, роспіс.

ЗНАЁМСТВА З НОВАЙ КНІГАЙ

У «Кнігарні пісьменніка» праведзены чарговы Дзень новай кнігі. На гэты раз сюды прыйшлі мінскія школьнікі, каб сустрэцца з вядомым дзіцячым паэтам С. Шушкевічам. Станіслаў Пятровіч расказаў дзецям пра народных песнароў Янку Купалу і Якуба Коласа, іншых

вядомых пісьменнікаў, гаварыў аб сваёй творчасці, пазнаёміў з кнігай «Казачныя церамы», якая нядаўна выйшла ў выдавецтве «Юнацтва».

Многія школьнікі з задавальненнем былі гэты зборнік выбраных твораў пісьменніка і атрымалі аўтографы.

XIV ЗІМНЯ АЛІМПІЙСКІЯ ГУЛЬНІ Ё САРАЕВА ЗАВЯРШЫЛІСЯ

АДДАНАСЦЬ СПОРТУ—АДДАНАСЦЬ МІРУ

Мір і дружба, маладосць і спорт! У гэтых зразумелых і блізкіх для мільёнаў людзей нашай планеты словах—сутнасць сусветнага свята спорту. XIV зімніх Алімпійскіх гульняў, якія ўпершыню ў іх гісторыі прайшлі ў сацыялістычнай краіне Югаславіі, у Сараева.

Звыш 1 500 атлетаў з 49 краін свету прыехалі на Белую Алімпіяду. Зімовыя Гульні ўпершыню прымалі такую колькасць краін і ўдзельнікаў. Многія спартсмены ехалі ў Сараева не толькі за рэкордамі. Скажам, на што маглі разлічваць прадстаўнікі «летніх» краін—Мексікі, Алжыра ці Аўстраліі... Вядома, не на перамогу ў тым альбо іншым відзе праграмы. Вельмі важна, што спартыўная моладзь, якая сабралася ў Югаславіі, паказала чалавецтву яшчэ адзін прыклад таго, як людзі розных перакананняў могуць разумець адзін аднаго, гаварыць на адной, усім зразумелай мове — мове дружбы.

Выступаючы на прэс-канферэнцыі ў Сараева, прэзідэнт МАК Хуан Антоніо Самаранч падкрэсліў, што алімпійскі рух і барацьба за мір непадзельныя. «Мы паказваем усім ча-

лавецтву: мір, разрадка, міжнароднае супрацоўніцтва магчымыя, рэальныя, ажыццяўляемыя».

...Адной з самых вялікіх дэлегацый была на Белай Алімпіядзе каманда СССР. Яна выступала ва ўсіх відах праграмы. РСФСР і Украіна, Казахстан і Беларусь, Латвія і Літва — усяго 110 спартсменаў — дэлегавалі сваіх прадстаўнікоў у галоўную каманду краіны.

Прыемныя моманты перамог падабралі аматарам спорту савецкія алімпійцы: лыжнік Мікалай Зімятаў, канькабежац Сергей Фокічаў, фігурысты Алена Валава і Алег Васільеў... Як было не парадавацца поспеху нашых бабслеістаў, якія ўпершыню за ўсе Алімпіяды падняліся на п'едэстал гонару. Праўда, былі і ў нашай камандзе «незапланаваныя» страты. Напрыклад, жанчыны «недабралі» прызавых месцаў у лыжных гонках і ў канькабежным спорце. Але хто не меў такіх страт у Сараева!

...Завяршылася Алімпіада ў Сараева. Патух агонь на стадыёне «Кошава». Развітваючыся, спартсмены гаварылі: «Да сустрэчы праз чатыры гады ў Канадзе».

Прэзідэнту МАК Х. А. Самаранчу журналісты задалі пытанне:

— У якой ступені зімнія Алімпійскія гульні садзейнічалі разрадцы ў свеце?

— Размову трэба весці ў даным выпадку не толькі аб Алімпійскіх гульнях, — адказаў ён. — Мы павінны гаварыць аб ролі спорту ў сучасным свеце. Я думаю, што мы стараемся даць прыклад таго, як можна жыць у добрай згодзе, спаборнічаючы ў імя высакародных мэт. У Алімпійскай вёсцы сустракаюцца людзі розных рас, веравызнанняў, палітычных перакананняў. Сустракаюцца ў атмасферы дружбы. Такой цёплай атмасферы можна пазаздросціць.

Так, спорт павінен служыць справе міру!

НА ЗДЫМКАХ: югаслаўская фігурыстка Санда ДУБРАЎЧЫЧ запальвае алімпійскі агонь; пераможцы ў парным катанні А. ВАЛАВА і А. ВАСІЛЬЕЎ (СССР), сярэбраны прызёр К. і П. КАРАЗЕРС (ЗША) і бронзавыя — Л. СЕЛЯЗНЕВА і А. МАКАРАЎ (СССР).

СМАРГОНСКАЯ «АКАДЭМІЯ»

З даўніх часоў існуюць на Беларусі паніці: смаргонская «акадэмія», студэнт смаргонскай «акадэміі» і звязаныя з імі цікавыя прыказкі і прымаўкі пра мядзведзяў. І сёння можна пачуць у народзе — «Мядзведзь бярэ сілаю, а чалавек розумам», «Гучней за мядзведзя не заравеш», «З лымсам не біся, з мядзведзем не барукайся», «Мядзведзь здох — кідай дуду ў мех» і многія іншыя. Што ж за такая славетная ўстанова існавала на беларускай зямлі, пра якую ведалі нават у Еўропе?

Смаргонская «акадэмія» — гэта своеасаблівая школа дрэсіроўкі, утаймавання мядзведзяў, заснаваная ў 1685 годзе. Было гэтых звяроў на Смаргоншчыне калісьці процьма. Нашы прадзеды бачылі іх па сем і болей штук у адным гурце. Вось чаму мядзведзь зрабіўся ўкрасай старажытнага герба Ашмяншчыны, на абшарах якой і знаходзілася славутая «акадэмія». У тлумачальнай запісцы да герба пра гэта так і сказана: «Мядзведзь... у знак занятку жыхароў паляваннем на мядзведзяў».

Вучылі гэтых выхаванцаў пад музыку і гукі бубнаў на лістах падагрэтага знізу жалеза... Магнаты іранічна называлі іх студэнтамі...

Вучаных мядзведзяў вадзілі па вёсках і кірмах на пачапах і ланцугах, з кольцам у носе: адсюль, мабыць, і выслоўе «вадзіць за нос»... Відовішчы з мядзведзямі праходзілі з вясёлымі жартамі, прымаўкамі, песнямі. Выхаванцы смаргонскай «акадэміі» заўсёды збіралі вакол сябе цікаўную публіку:

— А ну, пакажы, Міхале, людзям, як мужык Янка дадому вяртаецца з

кірмашу, — казаў звычайна павадыр. І смаргонскі выхаванец пачынаў імітаваць п'янага мужыка Янку. А павадыр падахвочваў:

— Так, так, Міхале, весялей, весялей. Мужык Янка добрыя дзве кварталы выпіў... А ну яшчэ раз! Малайчына! Вось табе за старанне мядовы пернік! Пернік любіш? Вачыце, галавой матае. Значыць, любіць... Ну, калі любіш пернікі, то і навуку павінен паважаць.

Такая пацеха з смаргонскіх мядзведзяў была ў Расіі і Польшчы, Італіі і Германіі. Вадзілі нашых мядзведзяў і там. Пра гэта прымаўка: «Усіх краін кірмашы, звер вучоны, пасмяшы».

І што самае цікавае, у мове мядзведнікаў, якія вадзілі вучоных звяроў за мяжой, было шмат беларускіх слоў. І яно зразумела: вадзілі мядзведзяў часта беларускія мяшчане. Чаму ж было і не вырвацца беларускай прымаўцы...

Ды і смаргонскія выхаванцы, мабыць, пакуль акліматызоўваліся ў замежных краінах, іншай, апрача беларускай, мовы і не разумелі.

**Годзе, мядзведзь,
У лесе равецъ —
Будзеш вучоны
На ланцугу залачоным.**

Даўно тое было... Даўно ўжо няма смаргонскай «акадэміі». Але засталіся ў нашай мове, як напамінак пра тыя часы, згаданыя тут выслоўі. Кожнае з іх у сучаснай мове ўжываецца ў пераносным сэнсе. Калі мы сёння гаворым «студэнт смаргонскай акадэміі», то ўяўляем няўклуднага, мядзведзьяватага чалавека: «Ах ты студэнт смаргонскай акадэміі! Ах ты мядз-

ведзь!» — часам можна пачуць на той жа Смаргоншчыне ці ў суседніх Свянцях.

У такім жа значэнні ўжываецца і выслоўе «смаргонская палітыка». У зборніку беларускіх прымавак Насовіча так і запісана: «Смаргонская палітыка» — кажуць у аднас таго, хто парушае правілы ветлівасці».

Шмат і іншых выслоўяў з словам «мядзведзь» утварылася з часоў існавання смаргонскай «акадэміі». Даўней, напрыклад, пра няўклуднага настаўніка, абмежаванага службоўцу і ногул пра людзей недалёкіх, да каго кепска прыставала навука, казалі: «Ну, гэты найначай смаргонскую «акадэмію» канчаў». Але практыка вучобы мядзведзяў дала людзям і станоўчыя назіранні. Адно з іх — «людзі і мядзведзя вучаць». Гэтак мы кажам, калі хочам падбадзёрыць таго, хто траціць веру ў свае здольнасці.

«Усё гэта добра, — скажаце вы. — Але дзе ж была ўсё-такі калісь смаргонская «акадэмія»?

Зразумела, у Смаргоні, калі яна смаргонская. Так-то яно так, але...

Беларускі паэт Францішак Багушэвіч, які сам з тых мясцін, сведчыць, што так званая смаргонская «акадэмія» была ў колішніх графскіх уладаннях недалёка ад Жупранаў.

То чаму ж тады яна смаргонская? Ад Смаргоні да Жупранаў добрыя трыццаць кіламетраў! Ды, відаць, проста таму, што Смаргонь была найбольш вядомы ў тутэйшых мясцінах геаграфічны арыенцір для людзей. А можа, на Смаргоншчыне была не адна такая школа?

Уладзімір СОДАЛЬ.

ПЁТР
ФРАЛОЎ

6 лютага 1984 года пасля цяжкай працяглай хваробы на 64 годзе жыцця памёр былы адказны сакратар Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчынікамі за рубяжом ФРАЛОЎ Пётр Мітрафанавіч.

П. Фралоў нарадзіўся ў красавіку 1920 года ў вёсцы Судзьбадараўка Арэнбургскай вобласці.

Працоўную дзейнасць пачаў у васемнаццаць гадоў настаўнікам пачатковай школы ў вёсцы Ілвікі Пакроўскага раёна Арэнбургскай вобласці. З 1940 па 1963 год П. Фралоў служыў у Савецкай Арміі. Удзельнічаў у Вялікай Айчыннай вайне, узнагароджаны многімі баявымі медалямі. З 1964 па 1974 год П. Фралоў працаваў адказным сакратаром Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчынікамі за рубяжом. Многія замежныя землякі добра помняць гэтага чулага, добразычлівага чалавека, які заўсёды вызначаўся добрасумленымі адносінамі да даручанай работы, глыбокім патрыятызмам, любоўю да людзей.

Светлая памяць пра Пятра Мітрафанавіча Фралова, добрага і шчырага чалавека, назаўсёды застанеца ў нашых сэрцах.

ПРЭЗІДЫУМ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА».
РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ
«ГОЛАС РАДЗІМЫ».

ВУЛІЦА
СЯМЁНА

ЗАБАГОНСКАГА

Вуліца Сямёна Забагонскага з'явілася на станцыі Грузіна Усевалажскага раёна Ленінградскай вобласці. Так ушанавана памяць нашага земляка, ураджэнца вёскі Залучча Верхнядзвінскага раёна Віцебскай вобласці, Героя Савецкага Саюза.

Сямён Забагонскі разам з сям'ёй пасяліўся на станцыі Грузіна восенню 1951 года. Прыехаў ён з Томскай вобласці, дзе жыў пасля Вялікай Айчыннай вайны.

Забагонскаму давялося прайсці па франтавых дарогах не адну сотню цяжкіх кіламетраў, а на Дняпры здзейсніць падзвіг.

23 верасня 1943 года, узначаліўшы групу з пяці байцоў-разведчыкаў, сяржант Забагонскі скрытна пераправіўся праз Дняпр ля населенага пункта Ржышчэва. Разам з таварышам, выбраўшы зручнае месца, светлымі сігналамі далі знак на левы бераг ракі, куды трэба накіроўваць лодкі і плыты з байцамі перадавога атрада. Падраздзяленні палка дзякуючы гэтаму, паспяхова фарсіравалі Дняпр і раніцай 24 верасня захапілі плацдарм ва ўрочышчы Янга і ўтрымлівалі яго да пераправы асноўных сіл стралковай дывізіі. За мужнасць і адвагу, праяўленыя пры фарсіраванні Дняпра і ў баях на плацдарме, Сямён Забагонскі быў удасцоены звання Героя Савецкага Саюза.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП.
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Зак. 314